
**The Strategy of the UAE's Chain Ports in the Horn of Africa and Its Implications
for the Security of the Israel**Emad Helalat¹ | Reza Abbasi² | Amirreza Moghavemi³

Received Date: 2024/07/12

Accept Date: 2024/12/03

 10.27834/CSIW.2407.1414.1.36.6

Abstract

The evolution of the UAE's foreign policy from a passive actor to an active one in the West Asian region and the importance of geo-economic issues in its foreign policy have caused this country to pay special attention to the Horn of Africa region. The UAE has established growing relations with Israel after the Ibrahim agreement and due to Israel's geographical proximity to the Red Sea and the Gulf of Aden, the presence of the UAE in the Horn of Africa is evaluated in order to ensure Israel's security. This research uses the concept of chain ports. Using a descriptive-analytical method, it is looking for an answer to the question that how can the UAE's chain port strategy in the Horn of Africa be evaluated in order to provide Israel's security? The current study argues that the United Arab Emirates, by taking over the ports of the Horn of Africa on the one hand and building military bases in the Gulf of Aden and the Red Sea, as well as increasing the military presence and relying on the militia groups in the region, is a suitable platform for increasing Israel's presence in This region provides and practically provides Israel's security.

Keywords: United Arab Emirates, Horn of Africa, string of ports, Israel, Bab al-Mandab Strait

---

¹. PhD Student in International Relations, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran. emad.helalat1357@gmail.com

². Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran. r.ab17025@yahoo.com

³. Researcher and PhD student in Regional Studies, Imam Hossein University, Tehran, Iran. amirng1997@gmail.com

استراتژی بنادر زنجیره‌ای امارات در شاخ آفریقا و تأمین امنیت رژیم صهیونیستی

عماد هلال^۱ | رضا عباسی^۲ | امیر رضا مقومی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۲۲

doi: 10.27834/CSIW.2407.1414.1.36.6

چکیده

تحول در سیاست خارجی امارات از بازیگری منفعل به بازیگر کنش‌گر در منطقه غرب آسیا و اهمیت یافتن مباحث اقتصادی و ژئواکونومیک در سیاست خارجی آن، موجب توجه ویژه این کشور به منطقه شاخ آفریقا (دریای سرخ و خلیج عدن) شده است. از سویی دیگر، امارات پس از توافق ابراهیم در سال ۲۰۲۰ و عادی‌سازی با رژیم صهیونیستی، روابط فزاینده‌ای با این رژیم برقرار کرده است. با توجه به مجاورت جغرافیایی رژیم صهیونیستی با دریای سرخ و خلیج عدن و اهمیت راهبردی که این منطقه برای رژیم دارد، حضور امارات در شاخ آفریقا در راستای تأمین امنیت رژیم صهیونیستی ارزیابی می‌شود. این پژوهش با استفاده از چارچوب مفهومی بنادر زنجیره‌ای و با روش توصیفی-تحلیلی، به دنبال پاسخ به این سؤال است که استراتژی بنادر زنجیره‌ای امارات در شاخ آفریقا چگونه می‌تواند در راستای تأمین امنیت رژیم صهیونیستی ارزیابی شود؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که امارات متحده عربی با در اختیار گرفتن بنادر شاخ آفریقا از یک سو، احداث پایگاه‌های نظامی در خلیج عدن و دریای سرخ، افزایش حضور نظامی و همچنین تکیه بر گروه‌های شبه نظامی منطقه، بستر مناسبی برای افزایش حضور رژیم صهیونیستی در این منطقه فراهم می‌کند و عملاً امنیت رژیم صهیونیستی را تأمین می‌نماید.

واژگان کلیدی: امارات متحده عربی، شاخ آفریقا، بنادر زنجیره‌ای، رژیم صهیونیستی

^۱ دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم، تحقیقات، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

emad.helalat1357@gmail.com

^۲ گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. r.ab17025@yahoo.com

^۳ پژوهشگر و دانشجوی دکتری مطالعات منطقه‌ای دانشگاه جامع امام حسین، تهران، ایران.

amirmg1997@gmail.com

استناد: هلال، عماد؛ عباسی، رضا و مقومی، امیر رضا. (۱۴۰۴). استراتژی بنادر زنجیره‌ای امارات در شاخ آفریقا و تأمین امنیت رژیم صهیونیستی.

بحران پژوهی جهان اسلام ۱۲(۱)، ۱۴۸-۱۲۶.

این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License) در دسترس شما قرار گرفته است. برای اطلاع از جزئیات به آدرس <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.en> مراجعه نمایید.

مقدمه

امارات به‌عنوان یکی از ۶ شیخ‌نشین شورای همکاری خلیج فارس، از زمان استقلال خود در سال ۱۹۷۱ همواره سیاست خارجی خود را بر محور همزیستی مسالمت‌آمیز با همسایگان، همکاری تجاری و اقتصادی با غرب و قرار گرفتن در فرآیند نظم جهانی غربی، مبارزه با اسلام‌گرایی سیاسی قرار داده بود. این سیاست خارجی با تحولات بیداری اسلامی، رنگ و بوی ادراک سازی تهدید به خود گرفت. سقوط بن علی و مبارک در تونس و مصر، کشیدن دامنه انقلاب‌ها به بحرین و یمن، امارات را به شدت وادار به مقابله با عوامل تهدیدزا کرد. براین اساس امارات سیاست خارجی خود را از حاصل جمع مثبت به حاصل جمع صفر تغییر داد؛ به گونه‌ای که علیه انقلاب مصر و تونس توطئه‌های زیادی صورت داد تا سرانجام این انقلاب را منحرف کند. در بحرین در قالب نیروهای سپر جزیره، اعتراضات بحرین را سرکوب و در سال ۲۰۱۵ در قالب ائتلاف سعودی وارد کارزار یمن شد. کارزار یمن موجب حضور گسترده امارات در شاخ آفریقا و گسترش روابط با کشورهای آن منطقه شد. امارات از کشورهای این منطقه از یک سو برای مقابله تهدیدات انصارالله استفاده می‌کرد و از سویی دیگر عمق استراتژیک خود را افزایش می‌داد تا اهداف ژئواکونومیک-ژئوپلیتیکی خود را با افزایش حضور در بنادر و جزایر راهبردی منطقه دنبال کند.

همچنین در سال ۲۰۲۰ امارات متحده عربی در قالب توافق ابراهیم، روابط خود را با رژیم صهیونیستی عادی کرد و این امر موجب گسترش روابط با این رژیم شد. درهم تنیدگی منافع سیاسی-امنیتی و اقتصادی امارات با رژیم صهیونیستی و همچنین مجاورت جغرافیایی رژیم صهیونیستی با منطقه شاخ آفریقا، این منطقه را به نقطه اتصال بین این دو، جهت پیگیری اهدافشان تبدیل کرده است. به عبارت دیگر، با توجه به قدرت گرفتن انصارالله از یک سو و حجم ۲۰ درصدی تجارت رژیم صهیونیستی با این منطقه، حضور امارات در شاخ آفریقا که یکی از استراتژیک‌ترین مناطق جهان به شمار می‌آید، بین ۱۲ تا ۱۵ درصد تجارت جهانی از این منطقه عبور می‌کند و همچنین محل ترانزیت شرق به غرب محسوب می‌شود، می‌تواند در راستای تأمین امنیت رژیم صهیونیستی و پیگیری اهداف کلان امارات ارزیابی شود. در واقع امارات از سال ۲۰۱۵ سرمایه‌گذاری‌های فراوانی در کشورهای شاخ آفریقا انجام داده است؛ از جمله سرمایه‌گذاری در قالب توافقنامه‌های بلندمدت، احداث پایگاه نظامی و در اختیار گرفتن بنادر این کشورها. امارات بنادر جنوبی یمن را نیز در اختیار دارد و عمق استراتژیک خود را در این منطقه افزایش داده است. باید گفت نفوذ منطقه‌ای گسترده امارات پس از تحولات سال ۲۰۱۱ جهان عرب به حدی است که برخی از اندیشمندان از آن به «اسپارت خلیج فارس» یا «اسپارت کوچک» نام برده‌اند (Hiltermann, 2021). ادراک از تهدید باعث شد که امارات سیاست محافظه‌کاری را

تا حدودی کنار بگذارد و این سیاست جدید به منظور تثبیت جایگاهش و پیدا کردن عمق راهبردی برای خروج از جبر ژئوپلیتیکی بود.

۱- پیشینه پژوهش

تمرکز بر مناسبات امارات متحده عربی با کشورهای حوزه شاخ آفریقا به مثابه یک دستور کار پژوهشی، در سال‌های اخیر گسترش زیادی یافته است که در ادامه، به صورت اجمالی برخی از مهم‌ترین آثاری که پیرامون موضوع یاد شده به رشته تحریر درآمده، ارائه شده است؛ یلونن^۱ (۲۰۲۴) در اثر خود با عنوان «شاخ درگیر خلیج: دیپلماسی اقتصادی و کشورداری در روابط منطقه‌ای»^۲ به طور موردی روابط ایتوبی، سومالی و اریتره به عنوان سه کشور شاخ آفریقا را با کشورهای خلیج فارس و ترکیه را مورد بررسی قرار داده است. او به طور مشخص روابط نفوذ امارات متحده عربی در شاخ آفریقا را بر محورهای اقتصادی و نظامی قرار داده و معتقد است این کشور به ویژه از دهه ۲۰۱۰ میلادی به این سو، ادراکی از یک قدرت منطقه‌ای برای خود ترسیم کرده که بر این اساس، شاخ آفریقا یکی از حوزه‌های نفوذ آن را تشکیل داده است. گورجار^۳ (۲۰۲۳) در اثر خود با عنوان «بندر بربرا و ژئوپلیتیک اقیانوس هند غربی» از دریچه نوسازی بنادر به نفوذ امارات متحده عربی پرداخته است. این مقاله اهمیت ارتقا و نوسازی بندر بربرا را در زمینه ژئوپلیتیک در حال تحول اقیانوس هند غربی مورد بحث قرار می‌دهد. نوسازی بربرا بخشی از فرآیندهای بزرگ ژئوپلیتیک بنادر دریایی است که در شاخ آفریقا در حال انجام است. موقعیت استراتژیک مهم بربرا همواره قدرت‌های خارجی را به خود جلب کرده است و در ژئوپلیتیک معاصر، امارات متحده عربی (امارات متحده عربی) نقشی کلیدی ایفا می‌کند. بندر بربرا در آرزوی ظهور به عنوان یک مرکز حمل و نقل مهم در خلیج عدن است و توسعه بندر دارای اهمیت ژئوپلیتیک و همچنین ژئواکونومیک است. در توسعه بندر و زیرساخت‌های پشتیبانی در بربرا و اطراف آن، منافع سومالی‌لند، ایتوبی و امارات متحده عربی به هم نزدیک می‌شوند. بنابراین، این مقاله بر منافع این سه قدرت در چارچوب ژئوپلیتیک در حال تحول در منطقه تمرکز دارد.

بارتون^۴ (۲۰۲۲) در اثر خود با عنوان «منازعات دوراله: سیاست زیرساخت در جنوب جهانی» بررسی اختلافات امارات متحده عربی و چین در بندر دوراله جیبوتی پرداخته است تا از رهگذر

¹ Aleksi Ylönen

² The Horn Engaging the Gulf: Economic Diplomacy and Statecraft in Regional Relation

³ Sankalp Gurjar

⁴ Benjamin Barton

آن تصویری از تأمین مالی زیرساخت‌ها در آفریقا که توسط امارات و چین ارائه شده است، ترسیم کند. این مطالعه با ارائه گزارشی دقیق از محرک‌های پشت این اختلافات و همچنین نتایج سیاسی گسترده‌تری که ایجاد کرده‌اند، درس‌های مفهومی مهمی در مورد معنای نفوذ زیرساختی در بنادر آفریقایی ارائه می‌دهد.

تلسی^۱ (۲۰۱۸) در مقاله خود با عنوان «عشق گمشده بین شاخ آفریقا و امارات» به بررسی کنش‌های راهبردی امارات در کنترل برخی از بنادر کلیدی شاخ آفریقا پرداخته است. از نظر نویسنده، یکی از ابزارهای نفوذ نوین پدید آمده، ایجاد پایگاه‌های نظامی در بنادر است که امارات متحده عربی نیز از آن بهره برده است. با این حال، تجربه امارت در بندر دوراله جیبوتی و جایگزینی آن با کشور چین نشان داد که کشورهای شاخ آفریقا نیز منافع خاص خود را از این روابط دنبال می‌کنند و باید به این مناسبات با پیچیدگی بیشتری نگریست.

از مجموع آثار فوق چند نکته محوری قابل استخراج است؛ اول اینکه امارات متحده عربی به منطقه شاخ آفریقا به عنوان یکی از اهرم‌های ایجاد عمق راهبردی می‌نگرد. دوم، بنادر شاخ آفریقا یکی از مراکز مهم نفوذ امارات در شاخ آفریقا است و این کشور به میانجی ایجاد پایگاه‌های نظامی و سرمایه‌گذاری‌های زیرساختی این هدف را پیگیری کرده است و سوم، به رغم برخی از دستاوردهای امارات در شاخ آفریقا، مورد جیبوتی و بندر دوراله و همچنین توان نظامی محدود امارات، چالش‌هایی را برای حضور حداکثری امارات و برکشیدن خود به عنوان یک قدرت منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای ایجاد کرده است. با این حال سهم ویژه پژوهش حاضر، تمرکز بر این نکته است که حضور امارات متحده عربی در شاخ آفریقا، علاوه بر تأمین منافع این کشور می‌تواند منافع قابل توجهی را نیز برای رژیم صهیونیستی در منطقه ایجاد نماید که از این منظر در میان مطالعات موجود، نگاهی منحصر به فرد است. علاوه بر این، کاربست استراتژی بنادر زنجیره‌ای به عنوان یک رویکرد کلاسیک به کنش‌های راهبردی امارات در شاخ آفریقا، مقاله حاضر را دارای رویکردی توسعه‌ای کرده و خلأهای موجود در منابع فارسی‌زبان را در ارتباط با استراتژی یاد شده، به شکل مؤثری برطرف نموده است.

۲- چارپوب مفهومی؛ استراتژی بنادر زنجیره‌ای

در تعریف این استراتژی آمده است که بازیگران روابط استراتژیکی با دولت‌هایی که در امتداد دریا قرار دارند ایجاد می‌کنند، به گونه‌ای که نشان‌دهنده موقعیت دفاعی و تهاجمی برای

¹ Ismail N. Telci

محافظت از منافع بازیگر (انرژی، اقتصادی و تجاری) و همچنین برای تأمین اهداف گسترده امنیتی است (Drun, 2017). بر اساس این استراتژی بازیگر الف در قامت روابط اقتصادی و تجاری، قراردادهای میان‌مدت و بلندمدت را با تمرکز بر کشورهای حاشیه‌ای و ضعیف برای در اختیار قرار گرفتن بنادر و خطوط ساحلی منعقد می‌کند و این بنادر به صورت زنجیره‌وار به یکدیگر اتصال پیدا می‌کنند (Guardian News, 2005). قدمت این استراتژی به ۵۰۰ سال قبل برمی‌گردد که بر اساس آن کشور پرتغال که بزرگ‌ترین ناوگان دریایی را در اختیار داشت، این استراتژی را به کاربرد. پرتغالی‌ها برای تحمیل سلطه خود در اقیانوس هند و رقابت با چین استراتژی بنادر زنجیره را در تمامی خطوط ساحلی هند پیاده‌سازی کرده‌اند (Lentin, 2021: 3). چین نیز در سال‌های اخیر با در پیش گرفتن راهبرد «زنجیره مروارید»^۱ که در عمل همان راهبرد بنادر زنجیره‌ای است، شروع به حضور و نفوذ در اقیانوس هند کرده است.

امارات نیز هم‌اکنون به دنبال پا گذاشتن در تجارب گذشته پرتغالی‌ها و چینی‌ها است. اکنون این کشور به لطف سرمایه‌گذاری‌های خود در زیرساخت‌های بندری، یک حضور ژئواستراتژیک پیچیده در آفریقا ایجاد کرده است. هر بندر در شاخ آفریقا، نشان‌دهنده گره‌ای است که خلیج فارس را به آفریقا متصل می‌کند و رویکرد امارات در آفریقا نیز جنبه دیگری از رشد روابط خلیج فارس و قاره سیاه است. استراتژی بنادر زنجیره‌ای به امارات متحده عربی اجازه می‌دهد تا به اقتصادها و بازارهای آفریقا دسترسی داشته باشد و در این استراتژی، بندر جبل‌علی در دبی که نقش ابر هاب را ایفا می‌کند جایگاه ویژه‌ای دارد (Eleonora, 2023: 1). به عبارت دیگر، یکی از استراتژی‌های سیاست خارجی نوین امارات را می‌توان در «دیپلماسی دریایی» و «دیپلماسی تنگه» این کشور مشاهده کرد. تجارت و کشتیرانی که ستون اصلی اقتصاد امارات به حساب می‌آید، در حال هدایت سیاست خارجی آن می‌باشد و این امر از اصول سند چشم‌انداز ۵۰ ساله امارات است که در سپتامبر ۲۰۲۱ منتشر شد. «امپراتوری دریایی امارات متحده عربی» که مبتنی بر تمرکز بر حوزه دریایی و تنگه‌های راهبردی است، به ابوظبی این امکان را می‌دهد تا اهداف ملی و جهانی‌اش را بسط دهد و جاه‌طلبی‌هایش را با ارائه تصویر بین‌المللی مطلوب از خود، متعادل نماید. در چارچوب دیپلماسی دریایی و تنگه‌ای که در راهبرد بنادر زنجیره‌ای خود را نشان می‌دهد، اتصال بنادر امارات به ویژه بندر جبل‌علی به بنادر خلیج عدن در جنوب یمن، تسلط بر جزایر راهبردی سقطری و میون (پریم) در باب‌المنذب، حضور در بنادر و جزایر دریای سرخ و همچنین نقش آفرینی در بنادر کشورهای شاخ آفریقا همچون سومالی‌لند، جیبوتی، اریتره و اتیوپی در کنار

¹ String of Pearls

توجه به تنگه‌های حیاتی و به‌ویژه تنگه‌های هرمز، باب المندب و سوئز، حائز اهمیت است (Moghavemi, 2022: 87-88).

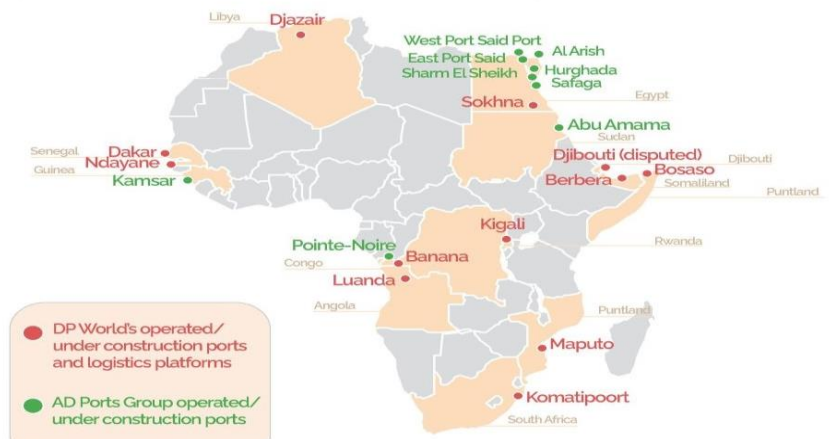
در این میان به واسطه اهمیت ژئوپلیتیکی شاخ آفریقا در اقتصاد بین‌الملل، امارات متحده عربی در اواسط دهه ۲۰۰۰ شروع به سرمایه‌گذاری در بنادر منطقه کرد و این قاره کاملاً با اولین سیاست خارجی اقتصادی که امارات اکنون دنبال می‌کند و مطابق با چشم‌انداز ۲۰۵۰ است، مطابقت دارد (Baabood, 2023). در واقع امارات نظم بین‌الملل شبکه‌ای و اتصال کریدوری منطقه‌ای و بین‌المللی را در راستای استراتژی بنادر زنجیره‌ای در دستور کار قرار داده (Baharoon, 2022) و سعی کرده است با سرمایه‌گذاری در بنادر مهم جهان و مشارکت در آن، وزن ژئوپلیتیکی خود را در نظام بین‌الملل ارتقا دهد.

۳- امارات در شاخ آفریقا

در سال‌های اخیر یکی از مهم‌ترین حوزه‌های رقابت در آفریقا، چشم‌اندازی کلان تحت عنوان «رقابت بنادر»^۱ در قاره آفریقا بوده است. رقابت بنادر در آفریقا به وضعیتی اشاره دارد که در آن کشورهای قاره آفریقا برای ایجاد و توسعه بنادر خود به‌منظور افزایش سهم خود از بازار تجارت جهانی با یک‌دیگر رقابت می‌کنند. این رقابت سبب احساس نیاز به سرمایه‌گذاری قابل توجهی در پروژه‌های زیربنایی از جمله ساخت بنادر جدید، گسترش و نوسازی بنادر موجود و توسعه ارتباطات حمل‌ونقل بین بنادر و بازارهای مجاور شده است. رقابت بنادر در آفریقا نتیجه افزایش تقاضا برای کالاها و منابع در اقتصاد جهانی و همچنین اهمیت فزاینده تجارت قاره‌ای در خود آفریقا است. رقابت برای تسهیلات بندری منجر به ابتکارات متعددی از جمله توسعه مناطق آزاد تجاری و مناطق ویژه اقتصادی در برخی کشورها شده است و کشورهایی مانند امارات با توان اقتصادی بالای خود توانستند از این رقابت به سود خود بهره ببرند. امارات اخیراً به دنبال پایگاه‌های نظامی جدید در مناطق نیمه خودمختار سومالی، یعنی سومالی‌لند و پونتلند و در شهر بندری عصب در اریتره و جزایر یمن بوده است (Telci, 2018). حضور و نفوذ امارات در آفریقا در حوزه بنادر آفریقا توسط شرکت ترابری دریایی اماراتی به نام دی‌پی ورلد و گروه بنادر ابوظبی صورت می‌گیرد که در زمینه ارائه خدمات کشتیرانی، اپراتوری بنادر و خدمات لجستیکی فعالیت می‌نمایند. به گفته اماراتی‌ها، آفریقا چیزی دارد که دیگران ندارند؛ آفریقا بیش از هر بازار بالقوه دیگری رشد دارد. بر همین اساس در چند سال گذشته، اماراتی‌ها حضور اقتصادی خود را در این

¹ Ports Race

قاره تقویت کرده‌اند. در حال حاضر، امارات متحده عربی چهارمین سرمایه‌گذار بزرگ در آفریقا پس از چین، کشورهای اروپایی و ایالات متحده است. تعداد شرکت‌های آفریقایی ثبت شده در اتاق تجاری دبی از سال ۲۰۱۹ با ۱۵٫۵ درصد افزایش در سال ۲۰۲۱ به ۲۴٫۸۰۰ رسید و آفریقا ۱۰ درصد از درآمد دی‌پی ورلد را تا سال ۲۰۲۱ تشکیل می‌داد. حضور امارات در زیرساخت‌های بندر آفریقا، مبتنی بر امتیازات نقشه‌برداری، ساخت‌وسازهای جدید، مناطق اقتصادی و پویایی رقابتی است (Ardemagni, 2023).

تصویر-۱. نقشه حضور امارات در بندر قاره آفریقا (Ardemagni, 2023)

۱-۳- اهمیت شاخ آفریقا برای امارات

۱-۱-۳- اهمیت ژئوپلیتیک شاخ آفریقا برای امارات

منطقه شاخ آفریقا دارای اهمیت استراتژیک بین‌المللی است، زیرا موقعیت ممتاز آن مشرف به اقیانوس هند و ارتباط مستقیم آن با منطقه خلیج فارس، انگیزه اصلی حضور کشورهای حاشیه خلیج فارس در منطقه برای حفظ منافع خود از طریق حضور گسترده در آن است. از سویی دیگر شاخ آفریقا یک مزیت برای امارات جهت خروج از جبر ژئوپلیتیکی و کنترل شده تنگه هرمز هم محسوب می‌شود (Salahaldin, 2021: 5). همچنین این منطقه گذرگاه نفت خلیج فارس و ایران به اروپا است و ۶۰ درصد از انرژی موردنیاز اروپا و بخشی از نیاز آمریکا را تأمین می‌کند و همچنین گذرگاه تجاری جهانی بین شرق و غرب است (Mohamd, 2019). با این اوصاف، امارات با در پیش گرفتن راهبرد دیپلماسی دریایی و تنگه‌ای و عملیاتی کردن بندر زنجیره‌ای، سعی کرده در استراتژی کلان قدرت‌های بین‌المللی، جایگاه ویژه‌ای داشته باشد و به‌عنوان یک بازیگر ذی‌نفع در پرونده‌های متعدد منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای به حساب آید. حضور گسترده امارات

در دریای سرخ و خلیج عدن، منجر شده است که چین در سیاست کلان «یک کمربند یک راه» خود، که بخش عظیمی از آن مبتنی بر دریاها و اقیانوس‌هاست، منافع امارات را در نظر بگیرد تا بتواند بدون هیچ مانعی از دریای سرخ و خلیج عدن در جهت به ثمر رسیدن راهبردهای خود بهره‌برداری نماید. دیگر قدرت‌های بین‌المللی، همچون آمریکا، روسیه و اتحادیه اروپا نیز که منافع عدیده‌ای در این بخش از جهان دارند، مجبور خواهند بود که برای نیل به اهدافشان، منافع امارات را مدنظر داشته باشند. استراتژی بنادر زنجیره‌ای در ظاهر مزیت اقتصادی و تجاری را برای امارات به ارمغان می‌آورد در حالی که در واقع مزیت ژئوپلیتیکی و استراتژیک آن مورد توجه است. در بسیاری از کشورهایی که امارات در زیرساخت‌های بندری سرمایه‌گذاری کرده است، این پروژه‌ها با همکاری در زمینه دفاعی-امنیتی دنبال شده‌اند. این یک اثر سرریز و در برخی موارد، علاقه امارات به کمک مستقیم به تقویت امنیت برای محافظت از سرمایه‌گذاری‌های خود را نشان می‌دهد. در واقع در استراتژی بنادر زنجیره‌ای امارات، مؤلفه استراتژیک و ژئوپلیتیک بر ابعاد اقتصادی و تجاری آن چیره می‌شود و امارات خود را به‌عنوان یک بازیگر نوظهور ژئوپلیتیک معرفی می‌کند (Eleonora, 2023).

۳-۱-۲- اهمیت ژئواکونومیک شاخ آفریقا برای امارات

منابع طبیعی مانند نفت و گاز طبیعی در منطقه شاخ آفریقا، علاوه بر فراوانی منابع معدنی مانند طلا، آهن، نیکل، فسفات و اورانیوم، متنوع هستند. منطقه شاخ آفریقا به‌عنوان یکی از مناطق امیدوارکننده برای تولید نفت در نظر گرفته می‌شود، به‌عنوان مثال، تولید و صادرات آن در سال ۱۹۹۹ آغاز شد و اولین محموله با محموله‌ای به سنگاپور صادر شد. اما ثروت عظیم در سودان جنوبی متمرکز است، جایی که مقدار نفت به ۴ میلیارد بشکه می‌رسد (Abas, 2019). با توجه وضعیت دولت‌های شاخ آفریقا که عموماً درگیر جنگ‌های داخلی به‌عنوان دولت ورشکسته قلمداد می‌شوند، سرمایه‌گذاری بلندمدت امارات در این کشورها ضمن بدهکار شدن دولت‌ها به امارات، استفاده از موقعیت ژئوپلیتیکی آن‌ها برای امارات را به ارمغان می‌آورد؛ به گونه‌ای که سود حاصل از بنادر کشورهای شاخ آفریقا انحصاراً در اختیار شرکت‌های همچون دی‌پی ورلد^۱ قرار می‌گیرد. این امر در پیوند با نگاه تهدیدمحوری قرار دارد که امارات متحده عربی به توسعه بنادر در آفریقا دارد. بر این اساس، افزایش ظرفیت و فناوری بنادر در کشورهایی مانند جیبوتی و سومالی اهمیت بنادر امارات متحده عربی را تهدید می‌کند که به این کشور مزیت استراتژیک می‌دهد.

^۱ DP World

۳-۱-۳- اهمیت نظامی- اطلاعاتی شاخ آفریقا برای امارات

در بین کشورهای شورای همکاری خلیج فارس، امارات متحده عربی پایگاه‌های نظامی در منطقه شاخ آفریقا ایجاد می‌کند. این کشور در دهه گذشته برای پیشبرد اهداف نظامی، امنیتی و اقتصادی خود در منطقه به پایگاه‌های ناشناس مشابهی متکی بوده است (Motavali, 2023). از اواسط دهه ۲۰۱۰، امارات متحده عربی این تأسیسات را در هشت نقطه ایجاد کرده است: یمن، اریتره، سومالی‌لند، پونتلند، سومالی، چاد، لیبی و مصر. پایگاه‌هایی که امارات در آن حضور داشته، یا از ابتدا ساخته شده‌اند، یا تأسیسات قبلی گسترش یافته و یا به‌طور موقت توسط امارات در کشورهای متحد به همان شکل استفاده شده است. این الگوی انعطاف‌پذیر همچنین هزینه‌های مالی را کاهش می‌دهد و در مناطقی که بازیگران مسلح غیردولتی فعالیت می‌کنند، از جمله یمن و بسیاری از کشورهای آفریقایی، دارای مزایای عملیاتی است (Ardemagni, 2024). افزون بر این، موقعیت ویژه منطقه شاخ آفریقا و جزایر حاضر در آن، سبب شده است که این منطقه به لحاظ اطلاعاتی و سوق الجیشی حائز اهمیت باشد. امارات با حضور نظامی و یا در پوشش تجاری، سعی کرده است اشراف اطلاعاتی خود را از منطقه بالا ببرد و حتی به عنوان دلال اطلاعاتی نقش ایفا کند. حضور امارات در بنادر و جزایر منطقه به ابوظبی این فرصت را می‌دهد تا کشتی‌ها و نفت‌کش‌هایی را که از طریق تنگه باب المندب به دریای سرخ و از آنجا به کانال سوئز وارد می‌شوند و یا از آن برمی‌گردند را نظارت کند. همچنین، امارات متحده عربی با تسلط بر جزایر و بنادر راهبردی کشورهای منطقه، قادر خواهد بود نقش آفرینی نظامی و جاسوسی‌اش را گسترش دهد تا از این طریق منافع خود و هم‌پیمانانش را تأمین نماید و همچنین قدرت چانه‌زنی منطقه‌ای و بین‌المللی‌اش را تقویت نماید.

۴- پایگاه‌های نظامی امارات در شاخ آفریقا

پایگاه‌های نظامی ابزار جدیدی هستند که رهبری امارات برای دستیابی به اهداف سیاست خارجی خود از آن‌ها استفاده می‌کند. این کشور به‌منظور استفاده از توانایی‌های قدرت سخت خود بر ایجاد پایگاه‌های نظامی متمرکز شده است. این فعالیت‌ها با تمرکز به‌ویژه در دریای سرخ، شاخ آفریقا و منطقه اقیانوس هند، از سال ۲۰۱۴ به‌طور سامان‌مند ادامه یافته است. در چند سال گذشته، امارات متحده عربی پایگاه‌های نظامی در جزیره سقطری و پریم در یمن، مناطق سومالی‌لند و پونتلند در سومالی و شهر بندری عصب در اریتره ایجاد کرده است.

تصویر-۲. پایگاه‌های نظامی امارات در شاخ آفریقا (TELÇI & HOROZ, 2018: 145)

۴-۱. پایگاه نظامی سقطری (یمن)

جزیره سقطری در نقطه تلاقی خلیج عدن و اقیانوس هند واقع شده است. این جزیره که به «جواهر خلیج عدن» نیز شهرت دارد، هم به دلیل شرایط مسکونی و گردشگری و هم به دلیل فراهم کردن پایگاهی دائمی در قلب خلیج عدن، نقش راهبردی و نظامی در تسلط بر دریای عرب و اقیانوس هند دارد. چنین خصوصیتی سبب شده است که هر قدرتی که بتواند حضوری فعال در این جزیره داشته باشد، بتواند معادلات این منطقه را به نفع خود مدیریت کند. بر همین اساس، امارات متحده عربی علاقه خاصی به انجام فعالیت در این جزیره داشته است. منصور هادی پس از انتخاب به سمت ریاست جمهوری یمن تصمیم گرفت جزیره سقطری را برای یک دوره ۹۹ ساله به دولت امارات واگذار کند. پس از قراردادی که در سال ۲۰۱۴ امضا شد؛ دولت امارات در توسعه زیرساخت‌های سقطری سرمایه‌گذاری کرد و فعالیت‌های خود را در این جزیره افزایش داد (Telci, 2018). در سال ۲۰۱۴، ارتش امارات به منظور ایجاد پایگاه نظامی، شروع به انجام فعالیت‌های زیرساختی و ساخت‌وساز در جزیره سقطری کرد. اقامتگاه‌ها و امکانات آموزشی راه‌اندازی شد و ساخت یک پایگاه هوایی در مدت‌زمان کوتاهی به پایان رسید. دولت امارات در ۱۵ می ۲۰۱۷ اعلام کرد که تأسیس پایگاه نظامی در جزیره سقطری را تکمیل کرده است. ابوظبی اعلام کرد که این پایگاه نظامی میزبان ۵۰۰۰ پرسنل نظامی با تمامی تجهیزات لازم خواهد بود. دولت امارات با ایجاد یک پایگاه نظامی در این جزیره در نزدیکی خلیج عدن، قصد دارد بازیگری تأثیرگذار در منطقه‌ای حیاتی برای حمل‌ونقل دریایی بین‌المللی باشد و جبهه جدیدی ایجاد کند که می‌تواند به رهبری امارات در مقابله با مشکلاتی که می‌تواند منجر شود کمک کند

(Ardemagni, 2024). با این حال، بحران یمن و آغاز جنگ داخلی و سپس حمله ائتلاف سعودی به این کشور، عملاً شرایط را برای افزایش حضور و نفوذ نظامی امارات در جنوب یمن و به ویژه جزیره سقطری فراهم کرد. ابوظبی نه تنها بر جزیره سقطری تسلط یافته، بلکه توانسته پایگاه نظامی احداث کند و بندر «حولاف» در جزیره سقطری را نوسازی نماید و عملاً این جزیره را تحت حاکمیت خود درآورد. در ۳۰ آوریل ۲۰۱۸، امارات بدون هماهنگی قبلی با مقامات یمنی، صدها نیرو را با توپخانه و خودروهای زرهی در این جزیره مستقر کرد و سپس با کمک نیروی نیابتی اش در یمن (شورای انتقالی جنوب)، جای پای خود را در آن محکم تر سازد. کنترل جزیره سقطری از آن جهت که تجارت دریایی امارات متحده عربی را تقویت می کند، حائز اهمیت است؛ امارات با این اقدام می تواند امنیت بنادر جنوب یمن و شاخ آفریقا را تأمین نماید و همچنین با تأسیس پایگاه نظامی در سقطری و در مجاورت شرق آفریقا، بر دریای سرخ و باب المندب، که حجم قابل توجهی از تجارت بین المللی از طریق آن ها انجام می شود احاطه داشته باشد (Ardemagni, 2024).

۲-۴- پایگاه نظامی در بندر عصب: (اریتره) ۲۰۱۵-۲۰۲۱

این پایگاه عمدتاً از استقرار امارات در یمن پشتیبانی می کرد. در سال ۲۰۱۵، امارات متحده عربی یک قرارداد اجاره ۳۰ ساله از اریتره برای بندر آب های عمیق به دست آورد، به عنوان بخشی از یک قرارداد گسترده تر که به ائتلاف سعودی اجازه می داد تا از زمین، حریم هوایی و آب های سرزمینی اریتره برای عملیات نظامی در یمن استفاده کند. از اواسط سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹، عصب میزبان خودروها و پهپادهای نظامی اماراتی بود و همچنین به عنوان مرکز آموزشی اماراتی برای جنگجویان یمنی و سودانی تحت حمایت امارات برای استقرار در این کشور خدمت می کرد. این پایگاه که کلید عملیات آب خاکی علیه برخی جزایر تحت کنترل انصار الله در دریای سرخ و بازپس گیری عدن بود، در سال ۲۰۲۱ توسط امارات متحده عربی تا حدودی منهدم شد، زیرا نیروهای اماراتی عقب نشینی خود را از یمن کامل کرده بودند (Jon, 2021). اهمیت پایگاه نظامی عصب از این جهت است که در ۷۰ کیلومتری یمن قرار دارد. همچنین امارات یک بندر را لایروبی کرد و باند فرودگاه را به طول تقریباً ۳۵۰۰ متر بهبود بخشید تا امکان استفاده از هواپیماهای پشتیبانی سنگین را فراهم کند. پایگاه عصب همچنین نقشی در عملیات نظامی ارتش فدرال اتیوپی تحت حمایت امارات در منطقه تیگری ایفا می کرد (Donelli, 2021). امارات متحده عربی تانک های لکلرک، هویتزر خودکششی، خودروی رزم پیاده نظام آب خاکی^۱، جت های جنگی و

¹.BMP-3 amphibious fighting vehicles at the airport

پهپاد را تا سال ۲۰۲۱ در آن مستقر کرده بود (Jon, 2021). با این وجود در سال ۲۰۲۱ این پایگاه بندری تعطیل شد اما به نظر می‌رسد در راستای استراتژی بنادر زنجیره‌ای، همچنان این پایگاه مورد توجه امارات خواهد بود.

۳-۴- پایگاه نظامی در بندر بربرا (سومالی)

امارات متحده عربی نقش مهمی در توسعه بندر بربرا در سومالی‌لند ایفا کرده است که علاقه استراتژیک خود را در شاخ آفریقا برجسته می‌کند. در می ۲۰۱۶، شرکت دی پی ورلد امارات، قراردادی به ارزش ۴۴۲ میلیون دلار با دولت سومالی‌لند برای توسعه بندر بربرا به عنوان یک مرکز تجاری منطقه‌ای امضا کرد. این پروژه نه تنها شامل بهره‌برداری از بندر بلکه ایجاد منطقه آزاد به عنوان بخشی از توسعه است. اما این همکاری صرفاً در حوزه اقتصادی-تجاری باقی نماند و به حوزه نظامی نیز سرریز کرد. در سال ۲۰۱۷ امارات قراردادی برای ساخت فرودگاه نظامی در چارچوب حضور نیروهای اماراتی در یمن با منطقه سومالی‌لند صورت داد. در سال ۲۰۱۹، زمانی که امارات متحده عربی خروج نیروها از یمن را اعلام کرد، این پروژه به یک پروژه غیرنظامی تبدیل شد و فرودگاه مدرن بربرا در اواخر سال ۲۰۲۱ افتتاح شد (Reuters, 2019). همچنین در مه ۲۰۱۶، شرکت دی پی ورلد امارات قراردادی به ارزش ۴۴۲ میلیون دلار با دولت خود خوانده سومالی‌لند برای توسعه بندر بربرا به عنوان یک مرکز تجاری منطقه‌ای امضا کرد. این پروژه نه تنها شامل بهره‌برداری از بندر بلکه ایجاد منطقه آزاد به عنوان بخشی از توسعه است (Bakir, 2024). ظرفیت این بندر در سال ۲۰۱۸ حدود بیست فوت تخمین زده شد و قرار بود پس از تکمیل توسعه به ۴۵۰,۰۰۰ فوت برسد (Mitchell, 2018). لازم به ذکر است که حضور و نفوذ امارات در ارکان نظامی و مدنی سومالی بسیار زیاد است؛ به گونه‌ای که امارات در زمینه آموزش دانشجویان و همچنین آموزش نیروهای نظامی و پلیس سومالی و حمایت مالی از آنها را بر عهده گرفته است که نشان از نگاه بلند مدت امارات به این کشور است.

۴-۴- پایگاه نظامی بندر بوساسو (سومالی)

از سال ۲۰۱۰، امارات متحده عربی پایگاه قابل توجهی برای نیروی پلیس دریایی پونتلند در بوساسو ایجاد کرده است و مجموع حضور خود در سومالی را به ۱۸۰ سرباز افزایش داده است. بر اساس یافته‌های جدید، امارات متحده عربی توسعه و نوسازی سریع تأسیسات نظامی خود در بربرا و بوساسو را آغاز کرده است. این گزارش از طریق تجزیه و تحلیل تصاویر ماهواره‌ای، پیشرفت‌های زیرساختی سریع در این پایگاه‌ها، از جمله آشیانه‌های هواپیماهای جدید و امکانات لجستیکی ارتقا یافته را که بین نوامبر ۲۰۲۳ تا ژانویه ۲۰۲۴ مشخص شده است، مستند می‌کند

(Desk, 2024). در سال ۲۰۲۲ امارات قراردادی با پونتند برای سرمایه‌گذاری در بوساسو انجام داد. این منطقه برای امارات در بستر اقیانوس هند یک پایگاه استراتژیک نظامی محسوب می‌شود و این کشور ضمن نزدیکی بوساسو به سقطری یک عقبه استراتژیک برای محافظت از پایگاه نظامی خود در آن ایجاد کرده است و از سویی دیگر در راستای استراتژی بنادر زنجیره‌ای موقعیت استراتژیک خود را در اقیانوس هند بهبود می‌دهد.

۴-۵. پایگاه نظامی کیسمایو (جوبلند سومالی)

در چارچوب مبارزه با گروه الشباب و تهدیدات علیه آزادی کشتیرانی در غرب اقیانوس هند، امارات ساخت یک پایگاه نظامی در کیسمایو، در اقیانوس هند در سال ۲۰۲۳ احداث کرد (halqabsi, 2023). در واقع امارات در راستای اهداف بلند پروازانه خود به دنبال این است که بر تمامی خطوط ساحلی و بنادر سومالی مسلط شود. هرچند از این بندر بهره‌برداری تجاری و اقتصادی هم صورت می‌گیرد. بر اساس گزارش مؤسسه واشنگتن، از تابستان ۲۰۲۳، امارات متحده عربی اقدام به انجام حملات پهپادی کرده و همچنین وسایل نقلیه و آموزش‌هایی به نیروهای دولتی جوبالند ارائه داده است. رهبر دیرینه این منطقه، احمد محمد اسلام، روابط نزدیکی با ابوظبی دارد (The Washington Institute, 2023).

۴-۶. پایگاه نظامی در عبدالکوری (یمن)

در اوایل سال ۲۰۲۴، تصاویر ماهواره‌ای فعالیت فزاینده‌ای از جمله ساخت یک باند هوایی نزدیک به ساحل و حرکت وسایل نقلیه سنگین را ثبت کردند. براساس نوشته روزنامه القدس العربی از تحولات مهم در این پایگاه وجود یک باند فرود بالگرد در شمال باند اصلی این پایگاه نظامی است که ساخت این باند فرود پس از عملیات طوفان الأقصى صورت گرفته و طول باند اصلی پایگاه، حدود ۱۲۰ متر افزایش یافته و در حال حاضر به ۳ کیلومتر رسیده است. به گفته آسوشیتدپرس، باند فرودگاه با توجه به طول آن می‌تواند جنگنده‌ها و حتی برخی از سنگین‌ترین بمب‌افکن‌ها را در خود جای دهد (Gambrell, 2024).

۴-۷. پایگاه نظامی پریم (یمن)

این جزیره کوچک، در ورودی تنگه باب المندب قرار دارد و به دروازه جنوبی دریای سرخ و کانال سوئز مشهور است. این جزیره، باب المندب را به دو قسمت شرقی و غربی تقسیم می‌کند؛ آبراه شرقی را باب الاسکندر و آبراه غربی را عیون می‌نامند. اهمیت راهبردی این جزیره تا حدی است که به عقیده ژئوپلیتیسین‌ها، هر کشوری که کنترل این جزیره را در دست بگیرد، کنترل باب المندب و تردد کشتی‌ها و عبور و مرور قسمت عظیمی از نفت جهان را در دست خواهد گرفت. با

بحران یمن و آنارشی حاصل از آن، فرصت را برای نقش آفرینی بیشتر امارات در جنوب یمن و جزیره استراتژیک میون فراهم کرد. به طوری که از سال ۲۰۲۱ امارات متحده عربی حضور نظامی خود را در مناطق جنوب غربی یمن افزایش داده است. بر اساس تصاویر ماهواره‌ای، اماراتی‌ها در اوایل سال ۲۰۲۱، یک فرودگاه و یک پایگاه هوایی در جزیره کوچک پریم (میون) در تنگه باب المندب برای میزبانی از هواپیماهای حمل و نقل نظامی بزرگ ساختند. طبق گزارش سایت دبکافایل رژیم صهیونیستی، امارات در ماه می ۲۰۲۱، تجهیزات مهندسی سنگین، مصالح ساختمانی و نیروی نظامی، وارد جزیره استراتژیک پریم کرده است و در حال تکمیل ساخت یک پایگاه هوایی و استقرار اسکادران‌های بالگردهای تهاجمی در این جزیره است (Ardemagni, 2021). در سال ۲۰۲۱، طارق صالح، رهبر نیروهای ائتلاف جنوب یمن اذعان کرد که بخشی از نیروهای تحت حمایت امارات در این جزیره استراتژیک مستقر هستند (Gambrell, 2021). از سال ۲۰۱۹، سربازان اماراتی با سعودی‌ها در پریم (جایی که پاسگان ساحلی دولت مورد حمایت ائتلاف سعودی با پشتیبانی امارات فعالیت خود را از سر گرفته است) و همچنین در دریای سرخ جنوبی جایگزین شده‌اند. چنین اقدامی به امارات این فرصت را می‌دهد تا کشتی‌ها و نفت‌کش‌هایی را که از طریق تنگه باب المندب به دریای سرخ و از آنجا به کانال سوئز وارد می‌شوند و یا از آن برمی‌گردند را نظارت کند. همچنین نفوذ امارات در این جزیره، امکان استقرار نیروهای مداخله امکان استقرار نیروهای مداخله سریع امارات در غرب و مرکز یمن را فراهم می‌کند.

۴-۸ بندر المخا (یمن)

المخا، شهر بندری یمن در نزدیکی باب المندب (استان تعز) است. امارات از نیروهای ساحل غربی به رهبری طارق صالح، رئیس سابق پاسگان ریاست جمهوری و برادرزاده علی عبدالله صالح، رئیس‌جمهور معدوم حمایت می‌کند. این نیروهای ضد انصارالله شامل تیپ‌ها و گارد ریاست جمهوری به رهبری صالح است. این بندر به صورت کامل در کنترل امارات متحده عربی است و تأسیسات نظامی و لجستیکی برای نیروهای ائتلاف جنوب در این بندر تخلیه می‌شود (Ardemagni, 2021).

۵- رژیم صهیونیستی و شاخ آفریقا

با انعقاد توافق‌نامه ابراهیم، روابط کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس و رژیم صهیونیستی حیات تازه‌ای به خود گرفته است. در این بین امارات بیش از سایر کشورهای شورای همکاری خلیج فارس روابطش را با رژیم صهیونیستی به سطح استراتژیک رسانده است که نمونه آن را

می‌توان در کریدور دبی- حيفا مشاهده کرد که به عنوان جایگزین باب المندب و دریای سرخ محسوب می‌شود (The New Arab, 2024). با این وجود کشورهای حاشیه دریای سرخ برای رژیم صهیونیستی مهم و تحولات آن بر امنیت ملی رژیم صهیونیستی تأثیر مستقیمی می‌گذارد. رژیم صهیونیستی علی‌رغم ساحل بسیار کم در خلیج عقبه که از طریق تنگه تیران به دریای سرخ راه پیدا می‌کند، جزء واحدهای سیاسی تأثیرگذار و تأثیرپذیر در دریای سرخ به شمار می‌آید. اهداف سیاسی، اقتصادی و استراتژیک رژیم صهیونیستی در دریای سرخ ارتباط نزدیکی با یکدیگر دارند و به هم متصل‌اند؛ چراکه رژیم صهیونیستی برای رهایی از تنگنای ژئوپلیتیکی و تداوم قدرت اقتصادی و راهبردی خود، نیاز به دریای سرخ دارد و گرنه باید برای برقراری ارتباط با کشورهای شرق آفریقا و شرق آسیا، از دماغه امید نیک در جنوبی‌ترین قسمت کره زمین عبور کند که همین امر اهمیت ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی را در سطح بین‌المللی کاهش می‌دهد و این رژیم را با مسائل امنیتی و سیاسی متعددی روبه‌رو می‌سازد. بر این اساس رژیم صهیونیستی برای برقراری ارتباط اقتصادی با کشورهای شرق جهان (شرق آفریقا و شرق آسیا) نیازمند امنیت دریانوردی در دریای سرخ و آزادی عبور و مرور از تنگه باب المندب است تا از این طریق هم بتواند واردات خود را تأمین نماید و هم قادر باشد کالاهای صادراتی خود را بدون ریسک امنیتی به شرق آسیا و آفریقا صادر نماید. واردات و صادرات از آسیا، حدود یک چهارم کل تجارت خارجی رژیم صهیونیستی را تشکیل می‌دهد که عمدتاً از طریق مسیرهای دریای سرخ ترانزیت می‌شود و همین امر ایمنی آبراه را به یک مسئله امنیت ملی تبدیل می‌کند (El-Deeb, 2023). به طور کلی، استراتژی کلان رژیم صهیونیستی در دریای سرخ، مبتنی بر موارد زیر است:

۱. جلوگیری از محاصره شدن به وسیله کشورهای عربی و در صورت امکان محاصره کردن آنها؛
۲. دستیابی به عمق استراتژیک در دریای سرخ که این امر رژیم صهیونیستی را قادر می‌سازد تا بر فعالیت‌های نظامی اعراب در این منطقه نظارت کند؛
۳. مقابله با طرح ایده دریای سرخ به عنوان «دریای عربی»؛
۴. تضمین آزادی کشتیرانی در دریای سرخ و به‌ویژه تنگه باب المندب؛
۵. جلوگیری از تسلط یک کشور عربی بر تنگه‌های تیران و باب المندب؛
۶. مقابله با اسلام‌گرایی در حوزه دریای سرخ.

۶- بسترسازی امارات برای حضور رژیم صهیونیستی در شاخ آفریقا

قدرت گرفتن انصار الله در یمن از سال ۲۰۱۵ و تثبیت بقای آن در سال ۲۰۲۱، برخی از اصول

کلی استراتژی رژیم صهیونیستی در دریای سرخ را خدشه‌دار کرد که چنین اتفاقی پس از طوفان الاقصی، بیش از پیش خود را نشان داد و عملاً رژیم صهیونیستی را در دریای سرخ با «خفگی ژئوپلیتیکی» روبه‌رو ساخت. در این میان با توجه به اهمیت استراتژیک دریای سرخ برای رژیم صهیونیستی و عدم توان کافی این رژیم برای مهار تهدیدات در این منطقه، حضور امارات می‌تواند در راستای منافع رژیم صهیونیستی تلقی شود؛ به طوری که از یک سو با حضور رژیم در دریای سرخ، هم می‌تواند از خطوط کشتیرانی خود محافظت کند و از سویی دیگر با تهدیدات جبهه مقاومت به ویژه انصار الله و نفوذ جمهوری اسلامی ایران در شاخ آفریقا مقابله نماید و همچنین با تقویت اشراف اطلاعاتی‌اش، بتواند ضرباتی بر جبهه مقاومت در دریا وارد نماید. به تعبیر دیگر رژیم صهیونیستی با توجه به شبکه امنیتی دریایی‌اش که جیبوتی، اریتره، سومالی و جزیره «پریم» یمن و مجمع‌الجزایر سقطری را در بر می‌گیرد، با امارات متحده عربی روابط نزدیک برقرار کرده است تا بتواند منافع راهبردی خود را در این منطقه تأمین نماید. در ادامه به بررسی حضور رژیم صهیونیستی در برخی از جزایر و بنادری که امارات در آن‌ها نفوذ بسیاری دارد، می‌پردازیم.

۶-۱- رژیم صهیونیستی در سقطری و پریم

تصاویر و گزارش‌های مختلفی از حضور افسران موساد و نظامیان صهیونیستی در جزیره سقطری از سال ۲۰۲۱ به بعد گزارش شده است (Gliot, 2023). به گزارش جی فوروم، سایت رسمی جامعه یهودی و فرانسوی‌زبان، امارات متحده عربی (امارات متحده عربی) و رژیم صهیونیستی در سکوت بر روی طرحی برای ایجاد پایگاه‌های جاسوسی در جزیره سقطری یمن کار می‌کردند و اقداماتی را برای نصب یک ایستگاه مخفی در سقطری انجام داده‌اند. بر اساس این گزارش، هیئتی متشکل از افسران اطلاعاتی رژیم صهیونیستی و امارات در همان سال از سقطری بازدید و مکان‌های مختلف را برای ایجاد پایگاه اطلاعاتی برنامه‌ریزی شده مورد بررسی قرار دادند. هدف از چنین ایستگاه جاسوسی جمع‌آوری اطلاعات در سراسر منطقه، به ویژه از تنگه باب المندب، نقطه انسداد مسیر دریایی بین شاخ آفریقا و جنوب یمن، همراه با خلیج عدن و خاورمیانه خواهد بود (jforum, 2020). همچنین با گشایش جبهه خلیج عدن و دریای سرخ توسط انصار الله، گروهی از افسران صهیونیست در چارچوب طرح مشترک رژیم صهیونیستی، آمریکا، امارات متحده عربی و عربستان سعودی برای حفاظت از کشتی‌های صهیونیستی در آب‌های یمن وارد جزیره سقطری در جنوب یمن شدند. هواپیمای اماراتی حامل گروهی از مستشاران نظامی رژیم صهیونیستی و افسران اطلاعاتی امارات بود. این اقدام در پی انتشار گزارش‌های برخی رسانه‌های صهیونیستی مبنی بر ورود و استقرار ناو کلاس ۶ ساعر در جزیره سقطری صورت می‌گیرد. هرچند

اطلاعاتی درباره مأموریت این ناو جنگی کوچک و مستشاران صهیونیست در جزیره سقطری منتشر نشده است، اما با توجه به ماهیت دفاعی ناو کلاس ۶ ساعر، احتمالاً رژیم صهیونیستی قصد دارد پایگاه دریایی در این جزیره احداث کند (ISWNews, 2023). در سال‌های گذشته نیز برخی رهبران مخالف امارات در جزیره سقطری حضور رژیم صهیونیستی در این جزیره را تأیید کرده و علت حضور را ایجاد پایگاه نظامی در این جزیره استراتژیک مشرف بر خلیج عدن، سومالی و اقیانوس هند می‌دانند (TRT World, 2020). به گزارش جی فوروم، دو مکان در سقطری تاکنون برای پایگاه‌های جاسوسی انتخاب شده‌اند، «جمعیموح» مرکزی در منطقه «مومی» در شرق جزیره سقطری، و «قطان مرکزی» در غرب کوهستانی (jforum, 2020). افزون بر این، حضور گسترده نظامی امارات در جزیره استراتژیک پریم، فرصت‌های ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی عدیده‌ای برای رژیم صهیونیستی فراهم می‌آورد. دبکا فایل، وبسایت اطلاعاتی نظامی رژیم صهیونیستی در این خصوص می‌نویسد: «ایجاد پایگاه هلیکوپترهای تهاجمی و عملیات برنامه‌ریزی شده امارات در اواسط ژوئن در جزیره پریم، تغییری شگرفی در موازنه قوای منطقه‌ای ایجاد خواهد کرد. پایگاه هوایی در جزیره پریم (میون) کنترل دریای سرخ را به ابوظبی، ریاض و تل‌آویو می‌دهد».

۶-۲- رژیم صهیونیستی در سومالی

بیشترین حضور نظامی امارات در شاخ آفریقا در کشور چندپاره سومالی قرار دارد. امارات پایگاه‌های نظامی و بندری مختلف سومالی را با قراردادهای بلندمدت در قالب کمپانی دی پی ورلد در اختیار گرفته است. بربر، کیسمایو و بوساسو بخشی از پایگاه‌های نظامی امارات در شاخ آفریقا است. دو بندر و پایگاه نظامی بوساسو و بربر در طی ماه‌های اخیر به‌خصوص بعد از ژانویه سال ۲۰۲۳ مورد توجه رژیم صهیونیستی قرار گرفته است و این رژیم به‌واسطه امارات در سومالی حضور فعال دارد (Mitchell, 2023). از یک سو با توجه به قرارداد بلندمدت اتیوپی و سومالی‌لند مبنی بر در اختیار قراردادن بخش‌هایی از ساحل بربر به اتیوپی، حضور رژیم صهیونیستی در سومالی‌لند افزایش پیدا خواهد کرد. این قرار داد که ژانویه ۲۰۲۴ اعلام شد و حواشی بسیاری به همراه داشت، می‌تواند با توجه به نفوذ بسیار زیاد امارات در سومالی‌لند و همچنین روابط تاریخی اتیوپی با رژیم صهیونیستی، منجر به افزایش نفوذ تل‌آویو در خلیج عدن و تنگه باب‌المندب شود. بر اساس قرار داد بین سومالی‌لند و اتیوپی، سومالی‌لند موافقت کرده که در ازای تعهد به رسمیت شناختن استقلالش، ۲۰ کیلومتر از خط ساحلی خود را به مدت ۵۰ سال به اتیوپی محصور در خشکی اجاره دهد (Alshafie, 2024: 3). این قرار داد عملاً دسترسی اتیوپی را بدون مانع به دریای سرخ فراهم می‌کند و این کشور را قادر می‌سازد تا از بندر بربر برای فعالیت‌های صادرات

و واردات استفاده کند و یک پایگاه نظامی دریایی بسازد. همان طور که علی باکیر، استادیار مرکز ابن خلدون دانشگاه قطر و عضو ارشد ابتکار امنیت خاورمیانه اسکوکرافت در شورای آتلانتیک، می‌نویسد: «پویایی‌های منطقه‌ای نشان می‌دهد که اگر اتیوپی به یک نیروی دریایی بزرگ در دریای سرخ تبدیل شود، می‌تواند به طور قابل توجهی نفوذ و اهمیت خود را برای برخی کشورها مانند امارات، رژیم صهیونیستی و ایالات متحده افزایش دهد. رژیم صهیونیستی به‌ویژه می‌تواند از این وضعیت جدید برای تقویت نفوذ خود و تقویت حضور امنیتی خود در واکنش به فعالیت‌های ایران در منطقه استفاده کند. به طور کلی توافق اتیوپی و سومالی‌لند می‌تواند موقعیت آدیس‌آبابا را در دریای سرخ و محور سه‌جانبه اتیوپی-امارات متحده عربی- رژیم صهیونیستی تقویت کند» (Bakir, 2024).

۳-۶- رژیم صهیونیستی در اریتره

هرچند در سال ۲۰۲۱ امارات پایگاه نظامی عصب را به حالت تعطیلی درآورده است اما با توجه به اینکه رژیم صهیونیستی در اریتره پایگاه‌های شنود و اطلاعاتی دارد، امکان احیای پایگاه در اوج تحولات دریای سرخ وجود دارد. این امر از آنجا اهمیت پیدا می‌کند که پایگاه نظامی عصب در ۷۰ کیلومتری یمن، محلی برای حملات امارات به انصارالله از سال ۲۰۱۵ تا سال ۲۰۲۰ بوده است. بنابراین با توجه به افزایش روابط امارات و رژیم صهیونیستی در تمام سطوح و نگرانی‌ها دو طرف از تهدیدات ایران و انصارالله، حضور رژیم صهیونیستی در استراتژی بنادر زنجیره‌ای امارات در شاخ آفریقا گسترش خواهد یافت. گزارش سال ۲۰۱۲ توسط گروه اطلاعاتی استراتفور، پایگاه‌های دریایی رژیم صهیونیستی در مجمع‌الجزایر داهلاک اریتره و ماساوا را به همراه یک پست شنود در امباسویرا^۱ کشف کرد (Ahronheim, 2017). این سنگر مخفی در جزیره داهلاک که به‌دقت از طریق مشارکت پایدار رژیم صهیونیستی و اریتره که ریشه آن به اواسط دهه ۱۹۹۰ باز می‌گردد شکل گرفته است، به عنوان یک سنگر جاسوسی و نظارتی می‌باشد (Zaher, 2023). البته در سال ۲۰۱۶ یک منبع ارشد اریتره‌ای مدعی شد که رژیم صهیونیستی ساخت بزرگ‌ترین پایگاه اطلاعاتی‌اش را در حوزه دریای سرخ و در منطقه استراتژیک مشرف به منطقه تنگه باب‌المنذب آغاز کرده است. هدف این پایگاه نظارت و شنود الکترونیکی بوده است. این منبع به «مرکز تحقیقات فلسطینی تأکید کرد که پایگاه رصد اطلاعاتی رژیم صهیونیستی در قله کوه «امباسویرا» در نزدیکی شهر «تصنفی» در حدود ۱۳۵ کیلومتری جنوب پایتخت اریتره (اسمره) قرار دارد، ساخته شده است. این قله در ارتفاع بیش از ۳۰۰۰ متر از سطح دریا قرار دارد (Albdvi,

¹ Emba Soira

(2023).

نتیجه گیری

مقاله حاضر به بررسی اهمیت استراتژی‌های ژئوپلیتیکی و نظامی امارات در منطقه شاخ آفریقا پرداخته است. امارات با توجه به موقعیت جغرافیایی منحصر به فرد شاخ آفریقا که ارتباط بین اقیانوس هند و دریای سرخ را به دریای مدیترانه و اروپا برقرار می‌کند، به دنبال تغییر وضعیت ژئوپلیتیکی خود از طریق افزایش عمق استراتژیک در این منطقه است. استراتژی بنادر زنجیره‌ای امارات در این منطقه نه تنها به مزیت اقتصادی و تجاری امارات کمک می‌کند، بلکه اهمیت ژئوپلیتیکی و نظامی آن نیز برجسته کرده است. امارات با ایجاد پایگاه‌های نظامی و همکاری در زمینه دفاعی-امنیتی در کشورهای شاخ آفریقا به دنبال تقویت نفوذ و تأثیرگذاری خود در منطقه است. این استراتژی نشان از تحولات سیاست خارجی امارات و تلاش برای افزایش نفوذ و تأثیرگذاری در منطقه دارد. با ایجاد پایگاه‌های نظامی در جزایر شاخ آفریقا، امارات به دنبال کنترل مسیرهای دریایی راهبردی و اطلاعاتی خود، تأمین امنیت تردد تجاری و اطلاعاتی و تقویت نفوذ و تأثیرگذاری خود در منطقه و بین‌المللی است. امارات با این رویه، خود را به عنوان یک بازیگر نوظهور ژئوپلیتیک معرفی می‌کند و به دنبال تثبیت جایگاهش و پیدا کردن عمق جغرافیایی برای خروج از جبر ژئوپلیتیکی می‌باشد. اگرچه فعالیت‌ها و کسب امتیازات یک کشور در مناطق مختلف، لزوماً به معنای بهره‌برداری متحدان آن نیست، اما تجربه امارات در تصرف جزیره سقطری و احداث پایگاه نظامی در جزیره پریم یا میون در یمن نشان داده است که از چشم‌انداز نظامی-امنیتی، باید ملاحظاتی را برای افزایش حضور رژیم صهیونیستی در مناطق تحت نفوذ این کشور در نظر گرفت. به عبارت بهتر، حضور امارات متحده عربی در شاخ آفریقا، این امکان را فراهم می‌کند تا رژیم صهیونیستی منافع راهبردی خود را در این منطقه تأمین کند و از تهدیدات وجودی مانند انصار الله و نفوذ جمهوری اسلامی ایران مقابله نماید. بنابراین حضور رژیم صهیونیستی در جزیره سقطری و پریم، سومالی و اریتره به تقویت نفوذ و تأثیرگذاری رژیم صهیونیستی در منطقه کمک می‌کند و امکان ایجاد پایگاه‌های نظامی و اطلاعاتی برای جمع‌آوری اطلاعات و مدیریت امنیتی را در همکاری با امارات فراهم می‌آورد.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، مقاله پیش‌رو فاقد هر گونه تعارض منافع بوده است.

Translated References to English

Ahronheim A. (2017). Rebel spokesman: Houthi missiles can hit covert Israeli bases in

- Eritrea. <https://jpost.com/israel-news/rebel-spokesman-houthi-missiles-can-hit-covert-israeli-bases-in-eriteria-506376>
- Al-Badawi H. (2023). Israel's Strategic Eye in the Red Sea, Ayoub News: <https://nziv.net/20766/> [In Arabic]
- Ambri A. & Gliot A. (2023). Retired officer from Israeli Mossad” seen in UAE-controlled Socotra turns out to be Belarusian tourist, <https://www.newarab.com/investigations/how-belarusian-tourist-became-mossad-officer-yemen>
- Ardemagni E. (2023). One Port, One Node: The Emirati Geostrategic Road to Africa, *The Italian Institute for International Political Studies*, <https://www.ispionline.it/en/publication/one-port-one-node-the-emirati-geostrategic-road-to-africa-131893>
- Ardemagni E. (2024). Flexible Outposts: The Emirati Approach to Military Bases Abroad, *Carnegie Endowment for International Peace*, <https://carnegieendowment.org/sada/92334>
- Ardemagni E. (2024). The UAE's Rising Military Role in Africa: Defending Interests, Advancing Influence, *Istituto per gli Studi di Politica Internazionale*, <https://www.ispionline.it/en/publication/the-uaes-rising-military-role-in-africa-defending-interests-advancing-influence-172825>
- BAABOOD A. (2023). Seas, Checks, and Guns: Emirati and Saudi Maritime Interests in the Yemen Conflict, <https://carnegie-mec.org/2023/03/16/seas-checks-and-guns-emirati-and-saudi-maritime-interests-in-yemen-conflict-pub-89288>
- Baharoon M. (2022). The keys to reading the UAE's strategic map, *Middle East Institute*, <https://www.mei.edu/publications/keys-reading-uaes-strategic-map>
- Bakir A. (2024). How Ethiopia's Red Sea deal could impact Israel, Egypt, and the UAE, <https://www.newarab.com/analysis/how-israel-egypt-and-uae-view-ethiopias-red-sea-deal>
- Bilal Z.(2023). Secret security relations between Israel and Eritrea in the background of the Tel Aviv confrontations, Arabs 48 [In Arabic]: <https://www.arab48.com/%>
- BORCK T.(2023). Seeking Stability Amidst Disorder: The Foreign Policies of Saudi Arabia, the UAE and Qatar, 2010–20, *HURST & COMPANY, LONDON*
- CSIS. (2024). Red Sea Cable Damage Reveals Soft Underbelly of Global Economy. / middleeasteye. 2021. What the internet looks like: *Underwater cables in the Middle East*
- Donelli F. (2021). The Middle East Cold War Behind the Ethiopian Crisis, *Istituto per gli Studi di Politica Internazionale*, <https://www.ispionline.it/en/publication/middle-east-cold-war-behind-ethiopian-crisis-28844>
- Drun J. (2017). China's Maritime Ambitions: a Sinister String of Pearls or a Benevolent Silk Road (or Both)?, *Center for Advanced China Research*
- El-Deeb A. (2023). Israel's Maritime Security in the Red Sea: Historical Competition and the New Houthi Challenge. <https://sanaacenter.org/the-yemen-review/jan-feb-2023/19711>
- El-Din RS. (2021). The Geostrategic Importance of the Horn of Africa, browsing date: 5-23-2021, available at: <https://cutt.ly/4b6nagg> [In Arabic]
- Guardian News .(2005). US uneasy as Beijing develops a strategic string of pearls.
- halqabsi. (2023) UAE Deploys Military Vehicles to Jubaland, Plans to Open Base in the Region, <https://halqabsi.com/2023/03/uae-deploys-military-vehicles-to-jubaland-plans-to-open-base-in-the-region/>
- ISWNews .(2023). Israeli Military Advisors Arrive in Socotra Island on UAE Plane, <https://english.iswnews.com/32517/israeli-military-advisors-arrive-in-socotra-island-on->

- [uae-plane/](https://www.jforum.fr/israel-eau-base-de-renseignements-sur-lile-de-socotra.html)
jforum. (2020). Israel eau base de renseignements sur lile de socotra
<https://www.jforum.fr/israel-eau-base-de-renseignements-sur-lile-de-socotra.html>
- Jon Gambrell associated Press. (2021). UAE Dismantles Eritrea Base As It Pulls Back After Yemen War, *The Associated Press*, <https://apnews.com/Article/Eritrea-Dubai-Only-On-Ap-United-Arab-Emirates-East-Africa-088f41c7d54d6a397398b2a825f5e45a>
- JON GAMBRELL ASSOCIATED PRESS. (2021). UAE dismantles Eritrea base as it pulls back after Yemen war, *The Associated Press*, <https://apnews.com/article/eritrea-dubai-only-on-ap-united-arab-emirates-east-africa-088f41c7d54d6a397398b2a825f5e45a>
- Joost H. (2021). Is 'Little Sparta' Stepping Back? How the UAE Is Recalibrating in the Gulf. <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/united-arab-emirates-saudi-arabia-qatar-oman-0>
- Lentin S. (2021). The Portuguese string of ports, Gateway House: *Indian Council on Global Relations*, <https://www.gatewayhouse.in/portuguese-string-of-ports/>
- Metwally N. (2023). Mechanisms of Transformation of the Emirati Presence in the Horn of Africa Region, *Arab Democratic Center* https://democraticac.de/?p=91011#_ftn9 [In Arabic]
- middleeasteye. (2024). Red Sea underwater cables 'cut' disrupting global internet traffic. <https://www.middleeasteye.net/news/red-sea-submarine-cables-cut-disrupting-global-internet-traffic>
- Mitchell C. (2018). DP World launches \$442m port expansion in Somaliland, <https://www.thenationalnews.com/business/economy/dp-world-launches-442m-port-expansion-in-somaliland-1.779605>
- Mitchell CH. (2018). DP World launches \$442m port expansion in Somaliland, <https://www.thenationalnews.com/business/economy/dp-world-launches-442m-port-expansion-in-somaliland-1.779605>
- Moghavemi A. (1401). War for Yemen: Analyzing geopolitical interests and favorable scenarios of regional and extra-regional powers in the Yemen crisis, *Tehran: Anideh Islamic World Research Center*. [In Persian]
- News Desk. (2024). New Investigation Reveals UAE's Extensive Military Expansion in Berbera and Bosaso Bases, <https://halqabsi.com/2024/02/uaes-extensive-military-expansion-in-berbera-and-bosaso/>
- Reuters. (2019). Somaliland UAE military base to be turned into civilian airport, <https://www.reuters.com/article/idUSKBN1W00MZ/>
- Saleh Mahrous M. (2019). The Emirates in Yemen and the War of Ports in the Horn of Africa, *Al Mayadeen*: <https://www.almayadeen.net/articles/opinion/955121> [In Arabic]
- Shahrour K. (2020). The evolution of Emirati foreign policy (1971-2020): *The unexpected rise of a small state with boundless ambitions*.
- Taddele Maru M. (2019). The United Arab Emirates (UAE) and Its Relations with the Horn of Africa.
- Telci I. & Horoz ÖT. (2018). Military Bases in the Foreign Policy of the United Arab Emirates. *Insight Turkey Volume 20*, Number 2
- Telci I. (2018). A Lost Love between the Horn of Africa and UAE, *studies.aljazeera*, <https://studies.aljazeera.net/en/reports/2018/05/lost-love-horn-africa-uae-180528092015371.html>
- Telci I. and Öztürk Horoz T. (2018). Military Bases in the Foreign Policy of the United Arab Emirates, *Insight Turkey*, Vol. 20 / No. 2 / 2018, pp. 143-165.

- The New Arab .(2024). The UAE-Israel land corridor: An alternative to Bab el-Mandeb and the Red Sea?, <https://www.newarab.com/analysis/will-uae-israel-land-corridor-replace-red-sea-routes>
- TRT World. (2020). UAE, Saudi Arabia accused of allowing Israel onto Yemen's Socotra, <https://www.trtworld.com/middle-east/uae-saudi-arabia-accused-of-allowing-israel-onto-yemen-s-socotra-39422>